

Manfred Mai

Medienpolitik in der Informations- gesellschaft



VS VERLAG FÜR SOZIALWISSENSCHAFTEN

Bibliografische Information Der Deutschen Bibliothek
Die Deutsche Bibliothek verzeichnet diese Publikation in der Deutschen Nationalbibliografie;
detaillierte bibliografische Daten sind im Internet über <<http://dnb.ddb.de>> abrufbar.

1. Auflage November 2005

Alle Rechte vorbehalten

© VS Verlag für Sozialwissenschaften/GWV Fachverlage GmbH, Wiesbaden 2005

Lektorat: Barbara Emig-Roller

Der VS Verlag für Sozialwissenschaften ist ein Unternehmen von Springer Science+Business Media.
www.vs-verlag.de



Das Werk einschließlich aller seiner Teile ist urheberrechtlich geschützt. Jede Verwertung außerhalb der engen Grenzen des Urheberrechtsgesetzes ist ohne Zustimmung des Verlags unzulässig und strafbar. Das gilt insbesondere für Vervielfältigungen, Übersetzungen, Mikroverfilmungen und die Einspeicherung und Verarbeitung in elektronischen Systemen.

Die Wiedergabe von Gebrauchsnamen, Handelsnamen, Warenbezeichnungen usw. in diesem Werk berechtigt auch ohne besondere Kennzeichnung nicht zu der Annahme, dass solche Namen im Sinne der Warenzeichen- und Markenschutz-Gesetzgebung als frei zu betrachten wären und daher von jedermann benutzt werden dürften.

Umschlaggestaltung: KünkelLopka Medienentwicklung, Heidelberg
Druck und buchbinderische Verarbeitung: MercedesDruck, Berlin
Gedruckt auf säurefreiem und chlorfrei gebleichtem Papier
Printed in Germany

ISBN 3-531-14855-9

Манфред Май

Медіа-політика в інформаційному суспільстві

АКАДЕМІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

УДК 351.751:[316.32:004

ББК 76.0+60.5

M14

ISBN 978-966-2123-24-1

ISBN 3-531-14855-9 (нім.)

M14

Манфред Май

Медіа-політика в інформаційному суспільстві / Пер. з нім.

В. Климченко та В. Олійник; За ред. В. Іванова. – К.: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2011. – 286 с.

Перше видання здійснене у листопаді 2005 року

Всі права застережені

© VS Verlag für Sozialwissenschaften/GWV Fachverlage GmbH, Wiesbaden 2005

www.vs-verlag.de

Читачам пропонується книга «Медіа-політика в інформаційному суспільстві» - перший переклад українською доробка німецького науковця та управлінця Манфреда Мая, позаштатного професора Інституту політології в Університеті Дуйсбурга і Ессена. Підхід до медіа-політики як сукупності різних заходів з формування суспільних процесів комунікації є відносно новим напрямком. І автор міждисциплінарного медіазнавчого дослідження використовує подібний спосіб як пробний камінь для перевірки теорій політичного управління та керованості політики.

Твір включно зі всіма його частинами захищений авторським правом. Будь-яке використання за межами вузьких рамок Закону про авторське право без згоди видавництва неприпустиме і підлягає покаранню. Особливою мірою це стосується розмноження, перекладів, зйомки на мікрофільми, збереження та обробки в електронних системах.

Відтворення загальноживаних назв, торгових назв, позначення товарів і т.п. у цьому творі – навіть без особливого позначення – не дає права припускати, що ці назви можна розглядати незахищеними в розумінні законодавства про захист товарних і фірмових знаків і тому використовувати будь-яким іншим особам.



DIE HERAUSGABE DES BUCHES WURDE UNTERSTÜTZT VOM
ЦЕ ВИДАННЯ ЗДІЙСНЕНЕ ЗА ПІДТРИМКИ
ÜBERSETZUNGSPROGRAMM DES GOETHE-INSTITUT KIEV
ПРОГРАМИ ПЕРЕКЛАДІВ ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ І
UND DER INTERNATIONAL RENAISSANCE FOUNDATION
МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ "ВІДРОДЖЕННЯ"



GOETHE-INSTITUT
KIEV

ISBN 978-966-2123-24-1

ISBN 3-531-14855-9 (нім.)

© VS Verlag für Sozialwissenschaften/GWV Fachverlage GmbH, Wiesbaden 2004

© Академія Української Преси, 2011

© ЦВП, 2011

© Переклад В. Климченко, В. Олійник, 2011

Зміст

В. Іванов. Держава та політика в інформаційному суспільстві.....7

Передмова автора.....16

Теоретичні та політичні засади

1	Політичні очікування від інформаційного суспільства. Про втрачені ілюзії та утопії	20
2	Медіа як соціальна система.....	37
3	Дуальна система мовлення в Німеччині – очікування та розчарування медіа-політики.....	53
4	Структурні зміни в економіці медіа – наслідки для медіа-політики	66
5	Медіа-політика – генеза й виділення окремого напрямку	96
6	Структурні зміни в медіа та їхні наслідки для забезпечення формування політичної думки.....	121
7	Стратегії забезпечення свободи мовлення. Роль техніки у масовій комунікації	144
8	Нормативи і комплексність медіа-політики як проблема теорії управління.....	160

Медіа як чинник змін в політиці та суспільстві

9	Зміна функцій парламенту й уряду завдяки медіа	167
10	Парламент у медіа-суспільстві. Парламентські дебати чи ток-шоу?	179
11	До питання співвідношення зовнішнього та внутрішнього регулювання у медіа-політиці	194
12	Політика в галузі кіно: між культурною претензією та економічними очікуваннями	207
13	Економічні аспекти медіа-компетенції	233
14	Нові медіа та приватні домашні господарства	246
15	Дискурси про якість медіа	260
16	Медіа-етика в сучасному суспільстві. До питання про зв'язок між суспільною інтеграцією, медіа-етикою та медіа-компетенцією	273
17	Бібліографія	282

Держава та політика в інформаційному суспільстві

Книга Манфреда Мая «Медіа-політика в інформаційному суспільстві» присвячена одній із найактуальніших проблем сьогодення. В інформаційному суспільстві посередницька функція медій зростає, вони або відіграють самостійну роль, або служать знаряддям різних фінансово-політичних угруповань.

При переході до інформаційного суспільства відбуваються серйозні зміни в методах політики та державного управління. Політики і чиновники отримують можливість використовувати інформаційні технології для миттєвого донесення своїх меседжів громадянам, відстежувати їхні побажання та пріоритети, здійснювати з ними зворотний зв'язок.

А. Чернов вважав, що розвиток інформаційно-комунікаційних технологій несе у собі значні зміни у політичному житті суспільства. По-перше, з'являється можливість оперативного доступу значної кількості людей до текстів законопроектів ще на стадії їхньої попередньої розробки, а також до великого обсягу аналітичної інформації з цього приводу. По-друге, принципове нововведення полягає в можливості кожного громадянина з відносно мінімальними витратами звернутися до необмеженої за своїм складом аудиторії та висловити свою думку з того чи іншого питання [Чернов А. А., 2003].

А. Колодюк виділив три основні проблеми державної політики при переході до інформаційного суспільства. Це 1) підтримка та запровадження структурних змін в економіці; 2) врахування та, за можливістю, нівелювання нерівномірностей переходу до інформаційного суспільства; 3) оцінка стану громадсько-політичних і соціально-економічних передумов, створення стимульних для цього переходу умов [Колодюк А. В., 2004: 107, і далі]. Український дослідник вважає, що і на національному, і на глобальному рівнях використання інформаційних технологій у політичному житті цілком позитивне. Докорінно змінюється природа влади, її джерелом стає знання на відміну від сили та багатства у попередні епохи. У політично-

му житті відбувається відмова від представницької демократії на користь напівпрямой, яка зорієнтована на окрему особистість. Також відбувається децентралізація влади і виникає нова організаційна структура – адхократія, яка має тимчасовий характер (поки не вирішиться та чи інша проблема). Таким чином, суспільство розвивається до антибюрократичних норм, робить автор оптимістичний висновок. На його думку, демократія як форма управління, інформаційно-комунікаційні технології та концепція інформаційного суспільства створюють замкнене коло, стимулюючи одне одного. Демократія стає інформаційною з електронним урядом, голосуванням і державою. Це робить процеси управління більш відкритими і доступними для громадян. Підвищення рівня взаємної довіри громадян, держави і бізнесу має базуватися на таких принципах: наданні послуг у будь-який час (електронний уряд працює 24 години на добу, 7 днів на тиждень, 365 днів на рік); максимальній простоті та прозорості (обслуговування всіх громадян, а не тільки фахівців); єдиних технічних стандартах і взаємній сумісності; забезпеченні конфіденційності та правил інформаційної безпеки; орієнтації на думку громадян під час нововведень. Наводяться також слова бізнес-керуючого корпорації «Intel» С. Сміта, який вважав, що успіх у проектах створення електронного уряду в будь-якій країні забезпечується трьома основними компонентами: 1) забезпечення доступу до інформаційних технологій максимально великій кількості населення шляхом зменшення вартості доступу до інтернету, організації вивчення цих технологій, створення пунктів вільного доступу до Мережі; 2) створення розгалуженої інформаційної інфраструктури, яка сприяє активному розвитку різноманітних сфер соціально-економічного життя суспільства; 3) прийняття інформаційного законодавства [Брамс А., 2000; за Колодюк А. В., 2004: 111-112]. Такий погляд здається надто оптимістичним. Адже очевидно, що на зміни в структурі управління інформаційно-комунікаційні технології автоматично не впливають. Тут діє комплекс умов і, насамперед, готовність та інтереси основних еліт.

В. Ковалевський підкреслював, що інформаційне суспільство виражає ідею нової фази історичного розвитку, тобто йдеться не про поступову трансформацію в «постіндустріальне» суспільство, а про новий соціальний зразок, який народжується внаслідок «другої індустріальної революції», що заснована на мікроелектронній технології. Він досліджував також поняття електронної демократії. Дослідник зазначає, що це поняття дуже широке і складається тільки з перерахування інформаційно-комунікаційних засобів реалізації демократичних цінностей. Український вчений робить спробу розділити ці поняття за змістом. Інформаційна демократія як синтетична

загальна теорія кращого, електронна демократія, електронний уряд. Дві останні категорії швидше інструментальні. Основною цінністю демократії тут є інформація, а критерієм демократичності виступає свобода доступу до інформаційних баз даних [Ковалевський В. О. b].

Також цікавим є поняття теледемократії, функціонально-правовими складовими якої є: боротьба з небезпекою посилення тенденцій до поляризації та фрагментації суспільства, до використання можливостей контролювати громадян; боротьба із новою дискримінацією, заснованою на обмежені доступу до комп'ютерних мереж; свобода слова і зборів у віртуальному просторі; можливість брати участь в економічній діяльності з використанням комп'ютерних мереж як засобу виробництва; право на охорону приватного життя; право споживачів на захист від неправдивої інформації [Информационное...; за Ковалевський В. О. b]. Таким чином, головною цінністю такого типу демократії є інформація, а критерієм – доступ до неї. Гарантом вільного доступу має бути система права. В цілому електронна демократія визначається як елітарний тип народовладдя, який має високого рівня інтегральний характер та спирається на інтелектуальний ресурс власних суб'єктів та об'єктів, передбачаючи ефективну організацію інтерперсональної комунікації на всіх рівнях реалізації влади [Ковалевський В. О. а, 2003]. Як бачимо, визначення досить розмите і не зовсім ясне. Зокрема, не зрозуміло, чому автор вважає, що елітарність притаманна електронній демократії.

А. Шадрін розглядав проблеми трансформації економічних і соціально-політичних інститутів в умовах переходу до інформаційного суспільства. На його думку, двома основними чинниками, що визначають зміни, що відбуваються і прогнозовані в соціальних, економічних і політичних структурах суспільства, є: зміни в мотивації людської діяльності, ініційовані довгостроковою тенденцією зростання доходів на душу населення в країнах Організації економічного співробітництва та розвитку й більшості держав світу, що розвиваються, і принципове зниження витрат поширення інформації та міжособистісної комунікації, пов'язане у наш час із розвитком технології Інтернету [Шадрин А. Е., 1999: 27, і далі]. Він вважає, що сучасна, звична для нас модель демократії, у майбутньому може значно змінитися. Зміни, що очікуються, пов'язуються з розвитком нових засобів електронної комунікації та підвищенням середнього рівня освіти. А. Шадрін зазначає, що в процесі становлення демократичних держав ключову роль зіграла поява на початку XVI століття ефективних мас-медіа – книжок, періодичних видань, які забезпечили, з одного боку, масове розповсюдження початкової

освіти, а з другого, можливість свідомої участі широких верств населення у політичному житті великих національних держав. Швидке розповсюдження Інтернету – явище того ж якісно подібного порядку. По-перше, з'являється можливість оперативного доступу необмеженої кількості людей до текстів законопроектів ще на стадії їх попередньої розробки, а також до максимального обсягу аналітичної інформації несекретного характеру. По-друге, принципове нововведення нового етапу інформаційної революції – можливість угод зі злиття-поглинання фірм, які перетнули національні кордони. Зниження витрат комунікації, спричинене розповсюдженням електронних комунікацій, створює передумови швидкого розширення кількості і впливу транснаціональних некомерційних організацій, характерним прикладом яких є Грінпіс. Саме вони, мабуть, будуть здатні взяти на себе вирішення багатьох глобальних проблем, яке на міжурядовому рівні стримується внаслідок особливостей політичної системи національних держав. Зокрема, міжнародні неурядові організації зможуть виступити як ефективний суспільний інститут – противага впливу швидкозростаючих, добре організованих транснаціональних корпорацій, що не мають, при існуючому рівні міжнародних політичних відносин, ефективного нагляду на міждержавному рівні чи на рівні міжнародних профспілкових об'єднань.

І. Агамірзян зазначав, що останнім часом швидко відбувається кардинальна зміна можливостей національних держав. А саме – зникає основна монополія держави, монополія на насилля [Агамірзян І., 2002: 73, і далі]. Традиційно вважається, що держава – це єдиний суб'єкт суспільного життя, який має монополію на насилля. Саме ця монополія в глобальному інформаційному суспільстві зникає, причому це відбувається не за рахунок появи інших суб'єктів, які дозволяють собі проявляти насилля. Вона зникає за рахунок того, що насилля конкретної держави стає нестерпним для всього (чи значної частини) світового співтовариства. Наслідком таких змін може виявитися або неможливість тоталітаризму в глобальному інформаційному суспільстві, або, навпаки, результатом змін стане утворення глобального тоталітаризму з єдиним (але географічно розподіленим) центром. Традиційне поняття громадянства в глобальному інформаційному суспільстві також розмивається. Можна бути громадянином конкретної держави і одночасно не меншою мірою відчувати себе громадянином того чи іншого наддержавного утворення – у рамках громадянського суспільства, бізнесу тощо.

В. Борисов вважає, що можна виділити три прямі політичні ефекти від запровадження інформаційних технологій: 1) в інформаційному суспіль-

стві «зникає» класова політика; 2) змінюються принципи політичного об'єднання, політична стратегія; 3) безпосередня демократія як основа політичного життя змінюється демократією участі (*participatory democracy*). На його думку, політична поведінка людей в інформаційному суспільстві визначається плюралізмом думок та інтересів, а не є прямим вираженням їх класової приналежності. Класова і соціальна відчуженість та відокремленість змінюється в інформаційно організованому суспільстві «духом синергії», коли кожна людина намагається зробити свій внесок у подолання спільних проблем, часто поступаючись власними інтересами і, тим більше, інтересами класу задля спільного блага. Окрім того, основним принципом об'єднання громадян інформаційного суспільства в партії та політичні групи стає не їхня соціально-класова приналежність, а будь-яка особистість, яка презентує більш-менш зрозумілу та соціально орієнтовану програму. Наслідком цього є вияв ще однієї важливої характеристики нового суспільства: у ньому здійснюється перехід від політичних партій, заснованих на класових принципах, до партій, заснованих на програмі дій. В інформаційному суспільстві, вважає В. Борисов, політичне життя зазнає радикальної трансформації, яка змінює протікання процесів політичного об'єднання та політичної дії. Це виявляється в такому: 1) соціально-класові та матеріальні мотиви поведінки людей, їх політичного об'єднання змінюються глобальними інтересами, цілями самореалізації. Провідну роль відіграє не клас, група, категорія людей, а потреби особистості; 2) разом із розповсюдженням інформаційних технологій по горизонталі (поява потужних персональних комп'ютерів, поширення Інтернету) з'являються комунікаційні коди, що дають змогу всім громадянам брати безпосередню участь у кожному етапі політичної дії, від політичного об'єднання до реалізації політичних програм; 3) максимально зростає роль у політичному об'єднанні політичних лідерів і мас-медіа; 4) значно збільшуються можливості контролю громадян за діями своїх урядів та політичних лідерів [Борисов В.]. Та ця картина більше нагадує утопію, ніж наукову розробку. Автор забуває, що хоча класи й утворюються через їхні відносини із засобами виробництва, але це визначає їхні глибинні спільні інтереси. Ці інтереси виявляються і при переході до інформаційного суспільства. Окрім того, задеклароване посилення ролі особистості входить у прямиий конфлікт із тезою про партиципаторну демократію.

Більш критична щодо ролі Інтернету в розвитку демократії думка Б. Маркова. Він аналізував те, які нові можливості відкриває Інтернет для розвитку демократії [Марков Б.В., 2001: 125, і далі]. На його думку, процес формування демократичної громадської думки включає два елементи: по-

перше, доступ до інформації, по-друге, здатність її аналізувати та приймати рішення. Очевидно, що Інтернет забезпечує нечуваний раніше доступ до інформації та розширює можливості комунікації. Виникає ідея віртуального суспільства, яке, завдяки Інтернету, здатне подолати ієрархізм реальної влади. Електронна комунікація має передумовою повну рівність її учасників та учасниць. Далі аналізується, наскільки це відповідає умовам вільної від примусу комунікації, висунутим Ю. Хабермасом: рівність учасників комунікації та свобода від тиску; темою дебатів є спільні проблеми, актуальні для всіх; заборона на обмеження дискурсу та можливість його поновлення на вимогу учасників. При цьому звертається особлива увага на нові структурні обмеження, котрі нав'язує Інтернет: 1. Електронна комунікація не має нічого спільно з відкритою комунікацією «обличчям до обличчя». Аргументація вимагає перевірки та осмислення, а на це немає часу. Перевага швидкості таким чином обертається на недолік. Питання, відповіді, коментарі йдуть синхронно, тож не залишається часу для формування власної думки. Крім того, опція «вихід» дає можливість перервати спілкування і таким чином дозволяє уникати відповідальності, яка є дуже важливою властивістю безпосередньої розмови. 2. Інтернет у принципі не знищує ієрархію. Залишається чіткий розподіл, на тих, хто модерує та підкоряється правилам, на власників мережі та користувачів. Модераторами виявляються, на думку Б. В. Маркова, особи «з високим рівнем освіти та впливу», а їхній відбір здійснюють власники каналу. Самі користувачі мережі вимагають створення системи фільтрів для уникнення дисфункцій. 3. Громадськість виступає в демократичних державах протиінститутом, який збалансовує взаємовідносини влади та суспільства. Актуальні дискусії передбачають різноманітні групи, що представляють різні інтереси, особисті контакти та дискусії, а також громадську сцену, навіть якщо дебати йдуть по телебаченню. Інтернет не тільки змінює існуючі кордони, а й створює нові. Його користувачі фрагментуються інакше, ніж у суспільстві. Інтернет розщеплює громадськість на велику кількість груп за інтересами. Якщо Інтернет і «демократизує» світ, то не за моделлю громадськості, яка слугує основою класичної демократії. Адресат політики, яка проводиться засобами Інтернету, принципово детериторіалізований. Класичний громадянин, формуванням думки якого зайнята політична влада, проживає у рамках визначеної держави, має спільні з нею інтереси та проблеми. Інтернет же працює по той бік від територіально-національних держав. Але парадокс у тому, що шляхом вираження інтересів таких детериторіалізованих груп намагаються розв'язати ті чи ті локальні проблеми, які постають перед якимось територіально-національним утворенням. Практично,

Інтернет є політичним знаряддям людей, які не мають власної території чи хоча б віртуально відмовилися від неї. Він дає свободу маргіналам. Як бачимо, Б. Марков вважає, що нові технології відводять людей від реальної демократії, подолання нагальних проблем. Але сайти, зав'язані на локальні проблеми і створенні чи органами влади, чи неурядовими організаціями нерідко організують обговорення рішень щодо місцевого життя і навіть мобілізують громадян на конкретні дії у реальному житті.

На проблему шоуізації політики звернув увагу Д. Іванов. Боротьба за політичну владу зараз – це не боротьба партійних організацій чи конкуренція програм дій. Це боротьба образів – політичних іміджів, які створюють рейтинг. І імідж-мейкери, прес-секретарі та зірки шоу-бізнесу, які рекрутуються на час політичних кампаній – переконливий доказ цього. Інший симптом віртуалізації інститутів масової демократії – це заміна апеляцій до громадської думки маніпуляціями з рейтингами. Рейтинги, засновані на вибірковому опитуванні, коли респонденти погоджуються з варіантами думок, сконструйованих експертами, репрезентують тільки модель, образ громадської думки. Беручи участь в опитуванні, респонденти оживляють ці моделі, і тоді образи стають реальними факторами прийняття та здійснення політичних рішень. Робиться висновок, що ми живемо в епоху політики образів і образів політики [Іванов Д. В.].

І. Мелюхин проаналізував практики регулювання інформаційної сфери суспільства і виділив низку напрямків діяльності державних органів: захоплення конкуренції, боротьба з монополізмом, контроль за концентрацією власності в медіа, наприклад, розгляд антимонопольними органами питань злиття великих компаній у сфері телекомунікаційного бізнесу чи мас-медіа, прийняття рішень із дезінтеграції монополістів; юридичне і технологічне забезпечення права і технічних можливостей на доступ до інформації та інформаційних ресурсів для всього населення; реалізація концепції універсального доступу, яка передбачає гарантію держави на набір інформаційних і телекомунікаційних послуг для своїх громадян, які постійно розширюються (телефон, електронна пошта, мультимедійна освіта); дотримання свободи слова незалежно від технологічного середовища розповсюдження інформації; захист інтересів національних меншин, молоді в інформаційній сфері, особливо у сфері зайнятості; посилення ролі національної культури, мови, протистояння культурній експансії інших країн, реалізація проектів із перенесення на цифрові носії художньої та наукової спадщини; переорієнтування системи освіти з урахуванням вимог інформаційного суспільства, запровадження дистанційного навчання; широке

використання телемедицини для надання послуг населенню віддалених регіонів; забезпечення інформаційної безпеки особистості та суспільства, включаючи боротьбу з комп'ютерними та високотехнологічними злочинами; охорона інтелектуальної власності; контроль за ефективністю використання ІТТ в державних закладах; цілеспрямоване використання ІТТ для формування більш відкритої, демократичної держави, розширення діалогу з громадянами [Мелюхин И. С., 1999: 55-63].

Функції держави в інформаційному суспільстві поступово змінюватимуться. Причиною є роль інформаційних технологій, які, з одного боку, роблять можливою фактично миттєву інтерактивну комунікацію, з другого, поліпшують можливості для медіа і неурядових груп для контролювання дій влади. У наш час спостерігається значна активізація та зростання впливу неурядових організацій і локального, і міжнародного рівня. Люди, об'єднані певними цілями, мають можливість через поєднання зусиль у подібних утвореннях, реалізовувати численні проекти, які раніше були б неможливими без участі держави. Однак не можна стверджувати, що інформатизація суспільства має тільки позитивні наслідки для політичного життя. Медіатизація політики, коли за привабливість для виборця борються іміджі, а не погляди і реальні справи політиків, веде до популізму. А сучасний ритм життя і швидкість його представлення в медіа роблять немодними серйозні обговорення перспектив розвитку та аналіз успіхів і невдач. Таким чином, інформаційні технології представляють нові можливості, але люди та держави по-різному ними користуються.

Погляд одного з провідних німецьких вчених дає змогу порівняти підходи вітчизняних дослідників із дискурсом західної науки на цю важливу й актуальну проблематику.

Література

- Агамирзян И. Приоритетные направления реализации стратегий и программ перехода к информационному обществу и формирования экономики знаний // Информационное общество. – 2002. - Вып. 1. - С. 73-78 <http://di.iis.ru:82/arc/infosoc/emag.nsf/BPA/B5E15A9822411ABBC3256D570041E474>
- Борисов В. Социально-политические особенности информационного общества // <http://socarchive.narod.ru/rasn/proba402.htm>
- Брамс А. Intel готов содействовать инфомрационному развитию Украины // Агентство Интернет Новостей 18.12.2000 // www.ain.com.ua,km
- Иванов Д.В. Идея информационного общества и Internet <http://www.soc.pu.ru/persons/dvi/internet.htm>

- Информационное Общество: (Обобщающий документ, представленный Международной Федерацией Журналистов) // <http://www.ruj.ru/unesco2.htm>
- Ковалевський В.О. а Інформаційна демократія як політична категорія // Наукові записки / Збірник. – К.: ІПіЕНД, 2003. – Сер. “Політологія і етнологія”. Вип. 22. – С. 214-222.
- Ковалевський В.О. b Теоретико-методологічні засади Інформаційного Суспільства // <http://kovalevsky.webs.com.ua/theory/theory.htm>
- Колодюк А.В. Інформаційне суспільство: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні: Дис. ... канд. політ. наук. - К., 2004. – 234 с.
- Марков Б.В. Человек и глобализация мира // Отчуждение человека в перспективе глобализации мира. Сб. статей. Выпуск I / Под ред. Маркова Б.В., Солонина Ю.Н., Парцвания В.В. - Санкт-Петербург: «Петрополис», 2001. - С. 100-122 <http://anthropology.ru/ru/texts/markov/manglob.html>
- Мелюхин И.С. Информационное общество: истоки, проблемы, тенденция развития. - М.: Издательство МГУ, 1999. - 208 с.
- Чернов А.А. Становление глобального информационного общества: проблемы и перспективы. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2003. – 232 с.
- Шадрин А.Е. Трансформация экономических и социально-политических институтов в условиях перехода к информационному обществу // Информационное общество. – 1999. - Вып. 2. - С. 27 – 33. www.rvles.ieie.nsc.ru/parinov/artem1.htm

Валерій Іванов,
д. філол. н., проф.

Передмова автора

Існує багато поглядів на медіа та багато методів їх наукового аналізу. Такий складний феномен як медіа можна осягнути лише за допомогою міждисциплінарного підходу. Проте легітимним є і погляд на медіа з позицій лише однієї дисципліни або лише однієї парадигми. Втім, результатом такого підходу може бути лише один елемент міждисциплінарно влаштованої модельної споруди, яка потребує доповнення іншими теоретичними елементами. Якщо усвідомлюєш принципово міждисциплінарний та поліконтекстуальний характер медіа, то аналіз в рамках певної парадигми є цілком доцільним, зокрема тоді, коли до абстрактного інтересу пізнання суті медіа додається конкретний інтерес стосовно їхньої організації. Обидва завдання становлять головний предмет цієї публікації.

Як правило, спеціалізація та поділ праці в організації академічної науки дозволяють виключно міждисциплінарні підходи. Готовність порівнювати та зіставляти між собою результати, які з цього випливають, дають змогу водночас робити висновки про відкритість окремих дослідницьких напрямків і програм. До принципів проблем міждисциплінарної роботи, таких як відсутність спільної термінологічної та методологічної бази, додаються практичні труднощі досліджень: у фрагментованому та надзвичайно спеціалізованому ландшафті науково-дослідних інститутів міждисциплінарний підхід ускладнюється також жорсткою спеціалізацією програм фінансування досліджень. Тому на практиці «міждисциплінарність» часто забезпечується шляхом залучення близьких сусідніх дисциплін. При цьому у повсякденній практиці медіазнавства рідко перетинаються межі окремого факультету. Хоча, до прикладу, лінгвісти, германісти і кінознавці часто об'єднуються під дахом «культурології», межа з соціологами майже ніколи не перетинається – соціальна і політична складова медіа не знаходить належного місця в теорії культурології.

В університетах медіазнавство закріпилося в основному під назвою культурологія і цим служить рятівним колом для гуманітарних наук, які потерпають від кризи легітимності. Проте виключно культурологічний підхід пе-

8. *Normative Vorgaben und Komplexität in der Medienpolitik als Probleme der Steuerungstheorie.* Vortrag in der Sektion Medien- und Kommunikationssoziologie auf den Deutschen Kongress für Soziologie 2002 in Leipzig. (bisher unveröffentlicht).
9. *Der Funktionswandel von Parlament und Regierung durch das Mediensystem.* In: Kurt Imhof/Otfried Jarren (Hrsg.), Demokratie in der Mediengesellschaft. Beiträge zum Mediensymposium Luzern 2004, Opladen 2005.
10. *Das Parlament in der Mediengesellschaft. Parlamentarische Debatte oder Talkshow?* In: Wienand Gellner/Gerd Strohmeier (Hrsg.), Repräsentation und Präsentation in der Mediengesellschaft. Baden-Baden 2003, S. 13-25.
11. *Zum Verhältnis von Fremd- und Selbstregulierung in der Medienpolitik.* In: Kurt Imhof/Otfried Jarren/Roger Blum (Hrsg.), Steuerungs- und Regelungsprobleme in der Informationsgesellschaft. Mediensymposium Luzern Bd. 5, Opladen, 1999, S. 331-341.
12. *Filmpolitik zwischen kulturellem Anspruch und wirtschaftlichen Erwartungen.* In: Heidrun Abromeit/Uwe Nieland/Thomas Schierl (Hrsg.), Politik, Medien, Technik. Festschrift für Heribert Schatz. Opladen 2001, S. 301-320.
13. *Medienwirtschaftliche Aspekte der Medienkompetenz.* In: Antje von Rein (Hrsg.): Medienkompetenz als Schlüsselbegriff, Bad Heilbrunn, 1996, S. 96-111.
14. *Neue Medien und private Haushalte.* In: D. Kashnitz/G. Ropohl/A. Schmid (Hrsg.), Handbuch zur Arbeitslehre, München/Wien 1997, S. 145-156.
15. *Qualitätsdiskurse über die Medien.* In: Barbara Held/Stephan Ruß-Mohl (Hrsg.), Qualität durch Kommunikation sichern. Vom Qualitätsmanagement zur Qualitätskultur. Frankfurt/Main 2000, S. 346-360.
16. *Medienethik in der modernen Gesellschaft. Anmerkungen zum Verhältnis zwischen Medienethik und Medienkompetenz.* In: forum medienethik Heft 1/2002, S. 40-47.

Бібліотека масової комунікації АУП



Вайшенберг З. Новинна журналістика: Навчальний посібник / За загал. ред. В. Ф.Іванова. – К.: Академія Української Преси, 2004. – 262 с.

ISBN 966-7181-73-1

“Новинна журналістика. Посібник та стандарти якості журналістської практики” написана на основі книжки “Пишемо новини”, що вийшла дру-

ком у 1988 році і після того багато разів перевидавалася, ставши таким чином одним з найбільш вдалих і найуспішніших підручників із журналістики. Ця книга є ґрунтовним викладом основ журналістики.



Вальтер фон Ла Рош. Вступ до практичної журналістики: Навчальний посібник / За загал. ред. В. Ф.Іванова та А. Коль. – К.: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2005. – 229 с.

ISBN 966-7181-87-1

Книга дає випробувані часом та підтверджені досвідом відповіді на масу запитань пов'язаних з професійною діяльністю журналістів. А ще вона пропонує довідкову інформацію про сучасні методи журналістської роботи та можливості здобуття журналістської освіти.



Публіцистика. Масова комунікація: Медіа-енциклопедія / За загал. ред. В. Ф.Іванова. – К.: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2007. – 780 с.

ISBN 966-7181-95-2

У цьому довіднику Ви знайдете інформацію про:

- історію преси, радіо, телебачення і кіно;
- правові та економічні структури медіа-системи;
- журналістику як професію;
- теорії та методи дослідження комунікації;
- вплив мас-медіа.



Міхаель Халер. Пошук і збір інформації: Навчальний посібник / За загал. ред. В. Ф.Іванова та А. Коль. – К.: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2006. – 308 с.

ISBN 966-7181-93-6

Пошук і збір інформації ще ніколи не були такими важливими як в епоху Інтернету. Усе знання цього світу здається доступним.

Але що є справді новим, що достовірним? Ключ до вирішення проблеми називається «методичний пошук і збір інформації». Доступно, систематично і з використанням численних прикладів Міхаель Халер розповідає про основи пошуку і збору інформації.



Міхаель Халер. Інтерв'ю: Навчальний посібник / За загал. ред. В. Ф.Іванова. – К.: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2008. – 404 с.

ISBN 978-966-2123-06-7

Міхаель Халер є професором журналістики в Лейпцизькому університеті. До цього він 25 років працював журналістом – спершу газетним репортером, потім

редактором газети “Шпігель”, а пізніше відповідальним редактором газети “Цайт”.



Валерій Іванов. Аспекти масової комунікації / Монографія из пяти частей. Часть I. Информация и коммуникация. Часть II. Массовая коммуникация. Часть III. Теории и модели массовой коммуникации. Часть IV. Информационное общество. Часть V. Глобализация.

Монографія предназначена для студентів, аспірантів, преподавателей і научных работников, в сферу интересов которых входят вопросы массовой коммуникации.



Городенко Л. М. Новітні медіа: мережеві інформаційно-комунікаційні ресурси: Монографія. – К.: Центр Вільної Преси, 2010. – 172 с. – Бібліогр.: с. 150-172.

ISBN 978-966-2123-18-0

У монографії розглядаються основні етапи розвитку і становлення мережі інтернет та інформаційно-комунікаційних ресурсів у ній; аналізуються правові взаємини держави та мережевих комунікацій; систематизуються типологічні ознаки мережевих видань. Монографія розрахована на наукову спільноту, що вивчає питання мережевих комунікацій, а також на студентів інститутів і факультетів журналістики і видавничої справи та редагування.



Луман Ніклас. Реальність мас-медіа. / За ред. Іванова В. та Мінакова М. – К.: ЦВП, 2010 – 158 с.

ISBN 978-966-2123-21-0

Книга «Реальність мас-медіа» вперше вийшла 1996 року в Німеччині і стала бестселером, витримавши кілька перевидань. Ця праця є фундаментальним твором і розглядає мас-медіа та медіа-суспільство з досить несподіваної точки зору: розробленого самим Н. Луманом системного підходу. Найбільш відома цитата з цієї книги, яка розкриває сутність медіа-суспільства, звучить так: «Те, що ми знаємо про наше суспільство, і навіть про світ, в якому ми живемо, ми знаємо з мас-медіа».



Валерій Іванов. Основні теорії масової комунікації і журналістики: Навчальний посібник / За науковою редакцією В. В. Різуна — К.: Центр Вільної Преси, 2010. — 258 с.

ISBN 978-966-2123-22-7

Навчальний посібник «Основні теорії масової комунікації і журналістики» присвячений дослідженню основних теоретичних підходів до вивчення та пояснення процесу масової комунікації. Також багато уваги приділено основним моделям масової комунікації.

За довідками звертатися:
kovalenkolv2008@ukr.net
voloshenukoksana00@gmail.com

Навчальне видання

Манфред Май

**Медіа-політика
в інформаційному суспільстві**

Літературний редактор А. Пилипенко
Менеджмент видання О. Волошенюк
Верстка Є. Цимбаленко

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 17,8. Підписано до друку 17.03.2011 р.
Зам. №216. Наклад 1000 екз.

Віддруковано СПД Цимбаленко Є. С.
свідоцтво ДК 2976 від 14.09.2007 р.
м. Київ, вул. Затишна 7б, б. 120
(44) 229 85 43